

LEGĂTURA COPINGULUI CU FACTORII DE PERSONALITATE BIG FIVE

*Igor Racu, prof. univ., dr. hab.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Maria Nicoleta Mocanu, drd.,
psiholog principal, Curtea de Apel Constanța,
psihoterapeut integrativ, România*

THE CONNECTION OF COPING WITH THE BIG FIVE PERSONALITY FACTORS

*Igor Racu, Dr.Hab., Univ. Prof.,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau
ORCID: 0000-0001-8143-4908
iracu64@yahoo.com*

*Maria Nicoleta Mocanu, PhD student,
senior psychologist Constanța Court of Appeal,
integrative psychotherapist, Romania
ORCID:0000-0003-0235-3646
paris_maria_nicoleta@yahoo.com*

CZU: 159.942.2

DOI: 10.46727/c.v1.24-25-03-2023.p72-78

***Abstract.** Personality theorists have been attempting an integration of personality theories in recent years, believing that there are three ways to integrate personality theories: by using better research designs that take into account all the complex and relevant factors involved in individual reactions; by emphasizing internal processes more intensely and emphasizing how people change over time.*

Costa and McCrae's Five-Factor model (NEO-PI-R) has impressive correspondences with the alternative Guilford-Zimmerman factors (ZKPQ) used in the present research. The present research aims to identify the common factors behind the variables: coping mechanisms and personality traits in the alternative five-factor model, but also to reduce the complexity and number of variables in the research. The group of subjects consists of 260 adults, non-clinical population from Romania, aged between 22-65 years, and as a consequence of the factorial analysis it emerged that the variables correlate at a significant threshold ($p = 0.0001$), but have a weak common variance (4.96% - 12.71%). However, they correlate strongly with the main factor ($r = 0.312 - 0.811$), with a number of 7 factors (3 factors of coping and the Big Five traits, 4 factors only of coping).

***Keywords:** coping, Big Five alternative model, common factors.*

1. Legătura coping-ului cu personalitatea

Copingul și personalitatea sunt două concepte diferite, dar pot fi interconectate. Copingul se referă la strategiile și mecanismele pe care le folosim pentru a gestiona stresul și dificultățile din viața noastră și pentru a ne adapta corespunzător, în timp ce personalitatea este descrisă de I. Dafinoiu ca fiind „o construcție teoretică elaborată de psihologie în scopul înțelegerii și explicării - la nivelul teoriei științifice - a modalității de fințare și funcționare ce caracterizează persoana ca organism psihofiziologic” [4, p. 152].

Există diferite stiluri de coping pe care oamenii le folosesc, iar acestea pot fi influențate de personalitatea lor. De exemplu, o persoană care are o personalitate orientată spre acțiune și este obișnuită să ia decizii rapide poate folosi strategii de coping orientate spre acțiune, cum ar fi găsirea soluțiilor practice la problemele lor. În schimb, o persoană care are o personalitate orientată spre introspecție și este mai atentă la emoții poate folosi strategii de coping orientate spre emoții, cum ar fi meditația sau terapia.

Există diferite mecanisme de coping, adică diferite moduri în care o persoană poate face față aspectelor stresante sau solicitante ale realității cu scopul de a le gestiona. Aceste mecanisme pot fi împărțite în două categorii: mecanisme de coping orientate spre emoții și mecanisme de coping orientate spre problemă.

Este important de menționat că mecanismele de coping sunt diferite pentru fiecare persoană și depind de personalitatea, experiențele trecute și mediul social în care se află. Unele mecanisme de coping pot fi adaptive în anumite situații, în timp ce altele pot fi dez-adaptive, de aceea este important să se identifice mecanismele de coping care asigură congruența dintre persoană și mediu.

Este important să înțelegem că personalitatea noastră poate influența modul în care abordăm stresul și dificultățile, dar nu determină întotdeauna cum vom face față acestora. Este posibil să dezvoltăm noi strategii de coping sau să îmbunătățim cele existente prin practică și prin învățarea de noi abilități.

O tendință actuală a psihologiei personalității a fost explorarea strategiilor și tacticilor ca unități de analiză [1, p. 189; 10, p. 325]. Toți autorii împărtășesc ideea că oamenii dezvoltă strategii de coping cognitive, motivaționale, emoționale și comportamentale pentru a îndeplini scopuri particulare [3, p. 22; 10, p. 211].

Mulți cercetători studiază aspecte ale acestor unități în funcție de care diferă indivizii. De exemplu, oamenii diferă în funcție de felul în care folosesc pesimismul ca strategie cognitivă de coping [2, p. 742], de gradul în care simt că proiectele lor personale se află în conflict [8, p. 501] și de eforturile pe care le alocă propriei realizări [6, p. 872].

2. Teorii actuale în abordarea personalității – modelul Big Five

Există o dezbatere îndelungată despre care sunt teoriile cele mai utile pentru studiul personalității, trăsăturile sau motivațiile. Modelul Big-Five oferă mijlocul de a organiza și categoriza multitudinea de trăsături studiate de psihologii personalității și, din acest punct de vedere, oferă un model descriptiv integrativ. Deși aceste descrieri ale trăsăturilor sunt de obicei gândite pentru a reflecta regularitățile observabile din comportament, tradiția lexicală nu face asumții explicite despre statutul ontologic al trăsăturilor sau despre cauzele la care se referă.

Teoria Big Five identifică cinci trăsături majore de personalitate: *deschiderea la experiențe*, *conștiinciozitatea*, *extraversia*, *amabilitatea și neuroticismul*. Fiecare trăsătură poate influența modul în care o persoană abordează și gestionează stresul, prin diferite mecanisme de coping. Este important de menționat că aceste trăsături nu determină modul în care o persoană gestionează stresul, ci pot oferi o indicație generală a modului în care o persoană poate aborda și face față situațiilor dificile.

Diferențele dintre modelul personalității cu trei și cel cu cinci factori constituie probabil subiectul cel mai contestat din psihologia trăsăturilor de personalitate. Soluții similare cu cinci factori ai personalității au apărut din mai multe surse disparate. Modelul cu cinci factori al lui Costa și McCrae (NEO-PI-R) dispune de corespondențe impresionante cu factorii din Guilford-Zimmerman Temperament Survey (ZKPQ), MMPI, CPI și alte chestionare; de asemenea, cei cinci factori par compatibili, în linii mari, și cu factorii din modelele personalității elaborate de Cattell, Eysenck, Murray, Jungian Myers-Briggs Type Inventory etc.

Costa și McCrae în 1992 [5, p. 185] au rezumat dovezile validității modelului cu cinci factori:

- a) studiile longitudinale și transversale arată că există cinci factori care susțin dispozițiile comportamentale;
- b) trăsăturile asociate cu cei cinci factori reies din aspecte diferite ale personalității;
- c) cei cinci factori se regăsesc în grupuri diferite de vârstă, sex, rasă și limbă;
- d) studiile asupra posibilității de transmitere ereditară dovedesc existența unor fundamente biologice pentru fiecare din cei cinci factori.

Organizarea Big-Five a personalității este aproape omniprezentă în literatura curentă, în ciuda câtorva opoziții permanente [7, p. 200]. Utilizarea celor cinci mari factori a constituit o contraforță importantă față de acest aspect. În Annual Review of Psychology, cei 5 factori au fost considerați „latitudinea și longitudinea”, între care orice nou construct al personalității trebuie să se localizeze [9, p. 370; 7, p. 158].

3. Metodologia cercetării

Cercetarea dată își propune drept *obiective*:

- să identifice factorii comuni care se află în spatele variabilelor mecanisme de coping și trăsăturile de personalitate din modelul alternativ cu cinci factori,
- să reducă complexitatea și numărul actual de 23 de variabile din cercetare.

Ipoteza cercetării este: *Se prezumă că variabilele coping cognitiv emoțional, coping comportamental și factorii de personalitate Big Five din modelul alternativ au factori comuni/variabile latente comune.*

Lotul de subiecți a fost format din 260 de adulți (130 de bărbați și 130 de femei), populație non-clinică din România, cu vârsta între 22 – 65 ani, având caracteristicile din tabelul 1:

Tabelul 1. Statistica descriptivă a eșantionului cercetării

	N	Minim	Maxim	Media	Abaterea standard
B_vârsta	130	22.00	65.00	29.2077	6.39609
F_vârsta	130	22.00	53.00	29.7538	7.17236

În ceea ce privește distribuția vârstei pentru fiecare gen în parte, se remarcă o distribuție mai mare a respondenților între vârsta 20 – 40 ani pentru bărbați și între 25 – 50 ani pentru femei, precum în figura 1:

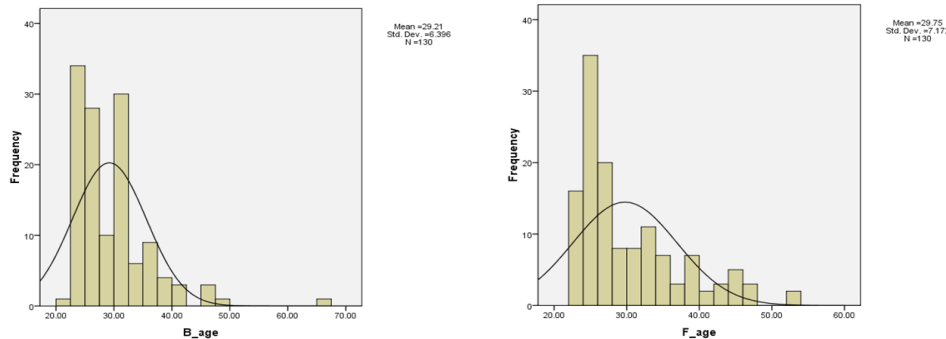

Fig. 1: Distribuția respondenților pentru fiecare gen în parte

Valoarea testului de sfericitate Bartlett (1.356E3, Sig=0.0001) este suficient de mic pentru a concluziona că *există o puternică relație între date*. Aceste valori indică prezența unuia sau a mai multor factori comuni, ceea ce motivează aplicarea unei **proceduri de reducere factorială**, reprezentată de metoda analizei principalelor componente (tabel 2).

Tabelul 2. KMO și Testul Bartlett – grupul de variabile corelează semnificativ

Kaiser-Meyer-Olkin Măsura de adecvare a eșantionului		0.674
Bartlett Test de sfericitate	Approx. Chi pătrat	1.356E3
	Df.	253
	Sig.	0.0001

Din figura 2 reiese faptul că pentru valoarea Eigen > 1 rezultă 7 componente/factori. Valorile proprii pentru toate componentele principale, obținute aplicând metoda ACP, sunt reprezentate grafic într-o secvență de factori principali. Numărul factorilor este ales acolo unde

nivelele graficului prezintă un șablon descrescător liniar. Figura de mai jos sugerează existența unei soluții cu șapte factori, de vreme ce valorile proprii prezintă o scădere liniară.

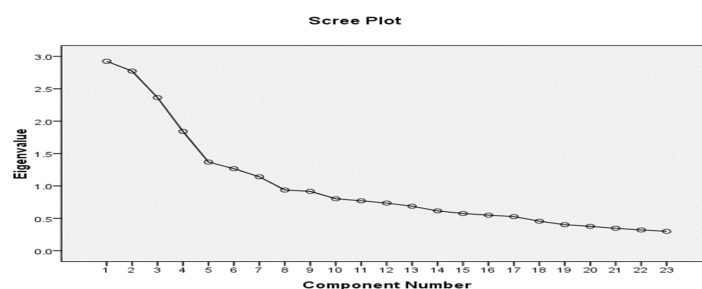

Fig. 2. Reprezentarea grafică a numărului de componente / factori care depășesc valoarea Eigen 1

În tabelul 3, folosind metoda Analizei Componentelor Principale (ACP), a fost generat un număr de șapte componente principale, așa-numiții factori care îndeplinesc criteriul de selecție, având valori proprii ≥ 1 . Varianța explicată de fiecare factor este distribuită astfel: primul factor - 12,71%, al doilea factor - 12,055%, al treilea factor - 10,27%, al patrulea factor - 8,005%, al cincilea factor - 5,95%, al șaselea factor - 5,50%, al șaptelea factor - 4,96%. În ceea ce privește coloanele din rotația încărcăturii sumelor pătrate, acestea prezintă valorile pentru cei șapte factori după aplicarea procedurii de rotație. Astfel, poate fi observată o redistribuire a varianței explicate de către fiecare factor: primul factor - 10,997%, al doilea factor - 10,033%, al treilea factor - 9,432%, al patrulea factor - 7,462%, al cincilea factor - 7,444%, al șaselea factor - 7,406%, al șaptelea factor - 6,695%.

Tabelul 3 - Varianța totală exprimată - Metoda de extracție: analiza principalelor componente

Compo- nenta/ factor	Valoarea Eigen inițială			Extracția încărcăturii sumelor pătrate			Rotația încărcăturii sumelor pătrate		
	Total	% Vari- anță	Cumulati- vă %	Total	% Varianță	Cumulati- vă %	Total	% Vari- anță	Cumula- tivă %
1	2.924	12.714	12.714	2.924	12.714	12.714	2.529	10.997	10.997
2	2.773	12.055	24.769	2.773	12.055	24.769	2.308	10.033	21.030
3	2.363	10.274	35.043	2.363	10.274	35.043	2.169	9.432	30.462
4	1.841	8.005	43.048	1.841	8.005	43.048	1.716	7.462	37.925
5	1.369	5.950	48.999	1.369	5.950	48.999	1.712	7.444	45.368
6	1.267	5.507	54.506	1.267	5.507	54.506	1.703	7.406	52.775
7	1.142	4.964	59.470	1.142	4.964	59.470	1.540	6.695	59.470

Din matricea componentelor după rotație, datele obținute după aplicarea procedurii de rotație a factorilor (o transformare a factorilor principali sau componentelor, pentru a aproxima structura dată) – reiese că există corelații semnificative statistic atât pentru coping, cât și pentru factorii Big Five din modelul alternativ cu factorul principal, desprinzându-se un număr de trei factori comuni coping – Big Five modelul alternativ (r cuprins între 0,313 și 0,811) după cum este reprezentat în tabelul 4:

Tabelul 4. Factori comuni coping – Big Five alternativ

Factorul	Tipul de coping / R	Big Five alternativ / R
1. INDICATOR ANTISOCIAL	COMPORAMENTAL - acțiune agresivă: $r = 0,799$ - acțiune antisocială: $r = 0,768$ - acțiune indirectă: $r = 0,702$ - acțiune instinctivă: $r = 0,615$	- căutare impulsivă de senzații: $r = 0,413$

2. INDICATOR PROSOCIAL	COMPORAMENTAL - asertivitate $r = 0,811$ EMOȚIONAL - refocalizare pe planificare $r = 0,667$ - reevaluare pozitivă $r = 0,483$	- sociabilitate $r = 0,313$
3. INDICATOR LABILITATE EMOȚIONALĂ	EMOȚIONAL -ruminare $r = 0,312$	- neuroticism $r = 0,778$ - agresivitate $r = 0,748$ - impulsivitate $r = 0,383$

Din analiza tabelului 4 reiese că în **conduita antisocială** sunt utilizate doar *mecanisme de coping comportamental* (persoana preia controlul cu orice preț, acționează cu scopul de a-i domina și a-i dezarma pe ceilalți; în situații stresante, caută soluții pentru rezolvarea problemei luând în considerare doar propriile nevoi și influențează sau manipulează mediul, contextul sau alte persoane în vederea ameliorării sau rezolvării situației respective; persoana abordează problema/situația stresantă, bazându-se, în primul rând, pe propriile intuiții) coroborate cu trăsătura de personalitate *căutare impulsivă de senzații* din modelul Big Five alternativ (persoana este nonconformistă, are o nevoie puternică de noutate și de aceea de multe ori caută în mod activ experiențe noi, stimulative, chiar neprevăzute, poate să acționeze cedând impulsurilor de moment, fără prea multă analiză).

De asemenea, în **conduita prosocială** sunt utilizate mecanisme de coping mixte atât *comportamentale* (prin conduita asertivă persoana exprimă ceea ce simte și gândește și își urmărește ferm interesele, fără a le face rău celorlalți), cât și *cognitiv emoționale* (persoana utilizează strategii de coping de planificare atunci când se gândește la planul pe care trebuie să îl urmeze pentru a face față unui eveniment negativ sau pentru a schimba o situație; sunt utilizate startegii de coping de resemnificare pozitivă atunci când asociază mental o semnificație pozitivă unui eveniment negativ, gândindu-se că evenimentul o face mai puternică, căutând aspectele pozitive ale acesteia). Totodată, aceste mecanisme de coping se coroborează cu trăsătura de personalitate sociabilitate din modelul alternativ Big Five, persoana preferând interacțiunea socială și grupurile mari, tolerează cu greu singurătatea.

Un alt factor comun al variabilelor este **labilitatea emoțională**, care adună mecanisme de coping cognitiv emoțional (persoana ruminează, se gândește încontinuu și este mereu preocupată de sentimentele și gândurile pe care le asociază unui eveniment negativ), cu anumite trăsături din modelul alternativ Big Five 5 (sensibilitate la critică, îngrijorări frecvente, manifestări comportamentale și verbale ale furiei, descărcări impulsive în comportament).

Totodată, din analiza factorială a reieșit un număr de 4 factori comuni doar pentru mecanismele de coping, astfel cum rezultă din tabelul nr 5:

Tabelul 5. Factori comuni pentru mecanismele de coping

Factorul	Tipul de coping / R
4. INDICATOR GÂNDIRE AMBIVALENTĂ	Coping cognitiv emoțional autoculpabilizare $r = 0,697$ acceptare $r = 0,645$ ruminare $r = 0,559$
5. INDICATOR DE OPTIMISM	Coping cognitiv emoțional acceptare $r = 0,417$ punerea în perspectivă $r = 0,751$ refocalizare pozitivă $r = 0,572$ reevaluare pozitivă $r = 0,500$ Coping comportamental acțiune prudentă $r = 0,348$

6. INDICATOR DE ATAȘAMENT	Coping comportamental acțiune prudentă $r = 0,332$ relaționare $r = 0,783$ suport $r = 0,780$
7. INDICATOR DE PESIMISM	Coping cognitiv emoțional culpabilizarea celorlalți $r = 0,679$ catastrofare $r = 0,662$

Din analiza tabelului 5 reiese că factorul **gândire ambivalentă** este constituit doar din mecanisme de coping cognitiv emoționale, care presupun apariția unor gânduri, potrivit cărora întreaga responsabilitate pentru situația trăită aparține propriei persoane, dar și atenția repetitivă acordată acestor gânduri. Totodată, pot să apară gânduri, datorită cărora persoana se resemnează față de ceea ce s-a întâmplat și acceptă situația, gândindu-se că aceasta nu mai poate fi schimbată.

Factorul **optimism** este alcătuit din strategii de coping mixte, cognitiv emoționale și comportamentale, care presupun gânduri și strategii de a face față stresului prin acceptare, resemnificare pozitivă și reevaluare a situației în funcție de noi parametri ai realității.

Factorul **atașament** cuprinde doar strategii de coping comportamental (persoana se implică în rezolvarea problemelor împreună cu ceilalți, luând în considerare și nevoile acestora, caută ajutorul și sprijinul emoțional al celorlalți, își evaluează atent opțiunile înainte de a acționa).

Factorul **pesimism** cuprinde doar mecanisme de coping cognitive emoționale (învinovățirea celorlalți și gândul referitor la faptul că ceea ce s-a întâmplat este cel mai îngrozitor lucru).

Concluzii:

Datele ne permit să desprindem concluziile finale cu privire la analiza factorială pentru variabilele analizate:

- În urma verificării ipotezei, se constată relevanța a 7 factori principali care explică relația între cele 23 de variabile (mecanisme de coping cognitiv emoțional, comportamental și factorii de personalitate Big Five);
- Indicatorul de corelație între copingul și trăsăturile de personalitate din modelul Big Five alternativ este nesemnificativ statistic, însă copingul și trăsăturile de personalitate corelează semnificativ cu factorul principal pe care îl alcătuiesc;
- Anumite mecanisme de coping intră concomitent în componența a doi factori, având însă indicatori de corelație diferiți: **coping cognitiv emoțional** (reevaluarea pozitivă: factorii comportament prosocial și optimism; *ruminare*: factorii labilitate emoțională și gândire ambivalentă; *acceptare*: factorii gândire ambivalentă și optimism); **coping comportamental**: *acțiune prudentă* – factorii optimism și atașament.
- Există 3 factori comuni pentru mecanismele de coping cu factorii Big Five, după cum urmează: antisocial, prosocial și labilitate emoțională.
- Există doi factori principali care sunt alcătuiți din variabilele mecanisme de coping cognitiv emoțional: factorul 4 *GÂNDIRE AMBIVALENTĂ* și factorul 7 *PESIMISM*.
- Există un factor principal mixt, care este alcătuit din variabilele mecanisme de coping cognitiv emoțional și comportamental: factorul 5 *INDICATOR DE OPTIMISM*
- Există un factor principal, care este alcătuit din variabilele mecanisme de coping comportamental: factorul 6 *INDICATOR DE ATAȘAMENT*

Perspective ale cercetării:

În prezent, se știe foarte puține lucruri despre dezvoltarea dimensiunilor Big-Five înainte de vârsta adultă, deși cercetările în acest sens au început. Cercetările viitoare ar trebui ghidate de teoriile dezvoltării personalității pentru a genera ipoteze despre când, cum și de ce structura și dinamica personalității se schimbă în copilărie și adolescență. Modelul Big-Five trebuie stu-

diat acordându-se o atenție explicită schimbărilor de maturizare, tranzițiilor socio-contextuale și sarcinilor de viață specifice vârstei. Sunt necesare studii longitudinale pentru a identifica aceste schimbări în structura dimensională a personalității și pentru a descoperi modalitățile în care variațiile temperamentale din copilărie se manifestă în adolescență și la vârsta adultă.

Aspectele care ar fi necesar să fie incluse în cercetarea ulterioară a factorilor de personalitate și legătura acestora cu mecanismele de coping, pe care un individ le selecționează pentru a se adapta mediului din care face parte, ar fi următoarele:

- Neuroștiința, biologia și teoria evoluționistă a personalității;
- Dezvoltarea socială și evoluția comportamentelor elevate cum ar fi altruismul, egalitatea și indiciile de rol;
- Știința cognitivă, mai ales aspectele legate de felul în care oamenii învață și își folosesc cunoștințele acumulate;
- Modelarea cauzală și modelarea ecuației structurale necesare pentru a înțelege patternurile complexe existente în cadrul datelor personalității.

BIBLIOGRAFIE

1. BUSS, D. M.; CANTOR, N. *Personality psychology: Recent trends and emerging directions*. New York: Springer-Verlag Publishing, 1989. 352 p. ISBN 0-387-96993-4.
2. CANTOR, N. From thought to behavior: „Having” and „doing” in the study of personality and cognition. *American Psychologist*. 1990, 45(6), p. 735–750. ISSN 1935-990X. doi:10.1037/0003-066X.45.6.735.
3. CARVER, C. S.; SCHEIER, M. F. Origins and functions of positive and negative affect: A control-process view. *Psychological Review*. 1990, 97(1), p. 19–35. ISSN 1939-1471. doi:10.1037/0033-295X.97.1.19.
4. DAFINOIU, I. *Personalitatea. Metode calitative de abordare: Observatia si interviul*. Iași: Polirom, 2002. 248 p. ISBN: 973-683-885-4.
5. DEARY, I. J.; MATTHEUS, G.; WHITEMAN, M. C. *Personality traits, 2nd ed*. New York: Cambridge University Press, 2003. 493 p. ISBN 0-521-83107-5.
6. EMMONS, R. A.; KING, L. A. Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990, 58(5), p. 864–877. ISSN 1939-1315. doi:10.1037/0022-3514.58.5.864.
7. FUNDER, D. C. Personality. *Annual Review of Psychology*. 2001, 52, p. 197–221. ISSN 1545-2085. doi:10.1146/annurev.psych.52.1.197.
8. LITTLE, B. R.; MCGREGOR, I. Personal projects, happiness, and meaning: On doing well and being yourself. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1998, 74(2), p. 494–512. ISSN 1939-1315. doi:10.1037/0022-3514.74.2.494.
9. OZER, D. J.; REISE, S. P. Personality assessment. *Annual Review of Psychology*. 1994, 45, p. 357–388. ISSN 1545-2085. doi:10.1146/annurev.ps.45.020194.002041.
10. PERVIN, L. A. *Goal concepts in personality and social psychology*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1989. 509 p. ISBN 0-8058-0069-7.